

GALÍ, una benvinguda en català per a alumnat nouvingut

Els materials interactius d'aprenentatge de llengua catalana GALÍ per a alumnat no catalanoparlant de secundària han estat una eina molt utilitzada per acollir l'alumnat immigrant d'incorporació tardana a l'ensenyament secundari. Inicialment, se'n va fer la versió en català central i actualment ja són disponibles la versió en català nord-occidental i en català de l'Alguer, i es treballa en la versió aranesa de l'occità.

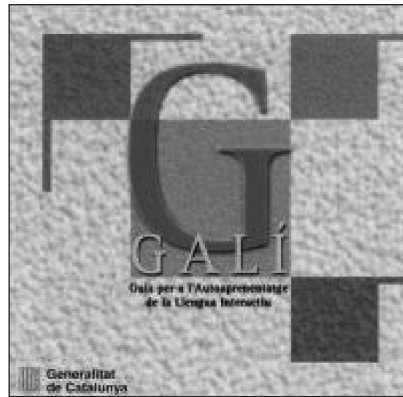
Durant el curs 1999-2000, el Departament d'Educació va distribuir a tots els centres de primària (per a alumnat de cicle superior) i de secundària de Catalunya el CD-ROM GALÍ, una eina per atendre lingüísticament alumnat nouvingut al nostre sistema educatiu. La vinguda d'alumnat estranger procedent d'estats de dins i de fora de la Comunitat Europea ha estat una realitat cada vegada més massiva a Catalunya en els anys darrers; i, òbviament, quan aquest alumnat s'incorpora al sistema docent en nivells avançats (no a l'inici de l'escolaritat sinó al curs que els pertoca), necessita adquirir ràpidament un coneixement de llengua mínim per tal de poder integrar-se en la nova realitat docent.

El CD-ROM va ser desenvolupat pel Servei d'Ensenyament del Català (SEDEC) i l'àrea TIC del Departament d'Educació i va comptar amb la col·laboració del Servei de Recursos Lingüístics de la Secretaria General de Política Lingüística (actualment al Departament de Vicepresidència), del Centre Départemental de Documentation Pédagogique des Pyrénées Orientales de Perpinyà i del Centre de Recursos Pedagògics Maria Montessori de l'Alguer. Va ser un projecte transfronterer subvencionat per la Comissió Europea que es va iniciar el curs 1998-1999, amb l'objectiu que el material multimèdia pogués també ésser útil per a l'aprenentatge de la llengua catalana a la Catalunya Nord i a l'Alguer.¹ Posteriorment va aparèixer la versió web dins del portal educatiu edu365.com, de recursos per a l'ensenyament primari i secundari.² Utilitzant la identificació d'usuari del portal, el programa reconeix les tasques treballades prèviament i es pot continuar la sessió en el punt on s'ha deixat la sessió anterior, un aspecte també present a la primera edició

Antecedents

1. En aquest cas, s'ha pensat per a alumnat alguerès (no forçosament nouvingut) que ha tingut poc o nul contacte amb la llengua.

2. Es pot consultar a la URL <<http://clie.edu365.cat/gali/>>.

del CD-ROM.³ De tota manera, hi ha la possibilitat de desenvolupar lliurement els continguts i els seus apartats.

Tipologies d'usuari

El GALÍ ofereix els coneixements bàsics de llengua catalana quotidiana a partir d'un enfocament comunicatiu que permet a l'alumnat adquirir habilitats per relacionar-se amb els companys i la institució docent, tant en el cas dels alumnes acabats d'arribar com en el cas dels que ja fa un temps que resideixen al nostre país. Treballa aspectes dels nivells A1 i A2 d'usuari bàsic dins l'actual marc comú de referència europeu,⁴ amb reforços específics d'atenció a l'alumnat català poc o gens fluent en llengua oral i escrita.

Les 1.300 activitats multimèdia del GALÍ treballen les quatre habilitats lingüístiques bàsiques (comprensió oral i escrita, expressió oral i escrita), que han estat organitzades de manera cíclica dins de cada tema. Els continguts i les habilitats de llengua oral (47,53 % d'activitats) s'han equilibrat amb les de llengua escrita (52,46 % d'activitats), de tal manera que els temes desenvolupats assegurin un tractament equitatiu dels dos sistemes d'expressió. Aquest equilibri respon a la necessitat de satisfer els requeriments pedagògics de la diversitat lingüística que presenta l'alumnat de l'actual Educació Secundària Obligatòria (ESO), on poden conviure en un mateix grup classe alumnat d'una gran diversitat de coneixements i habilitats de llengua catalana. L'entorn informàtic i la seqüenciació d'activitats han estat dissenyats com a eina d'autoaprenentatge i poden treballar-se tant de manera totalment autònoma per part dels usuaris com mitjançant el guiatge presencial o telemàtic del professorat. Aquesta flexibilitat permet que els docents puguin aplicar puntualment el GALÍ dins de les seves programacions per tal d'unificar els continguts bàsics de llengua en alumnat particular de grups que presenten una diversitat de coneixements accentuada.

Disseny d'activitats

Les activitats desenvolupades en el GALÍ cobreixen, val a dir-ho, un ampli espectre d'usuaris. Tot i que el disseny gràfic s'adreça bàsicament a alumnat d'ensenyament secundari, les activitats poden ser útils també als adults que s'inicien en el coneixement de la llengua catalana. D'altra banda, poden ser uti-

3. Generalitat de Catalunya, 1999.

4. CONSELL D'EUROPA. *Marc europeu comú de referència per a les llengües: aprendre, ensenyar, avaluar*. Traducció al català del Govern d'Andorra i del les Illes Balears i la Generalitat de Catalunya. Barcelona: Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions, 2003.

GALÍ

Fes un clic sobre el grup d'activitats pel qual vulguis començar:

BLOCS TEMÀTICS DE CONTINGUT	INICIACIÓ	APROFUNDIMENT
COM S'ESCRIU? COM ES PRONUNCIA?	●	●
QUI SÓC? COM SÓC?	●	●
QUINA HORA ÉS? QUIN DIA SOM? QUÈ M'AGRADA?	●	●
QUÈ MENJO? ON VISC?	●	●
QUÈ FAIG? QUÈ COMPRO? ON VAIG?	●	●
MORFOSINTAXI	●	●

[enrere]

GALÍ

El català, com moltes altres llengües, té diverses variants dialectals que presenten algunes diferències fonètiques i ortogràfiques. Els exercicis del Galí es poden fer en aquestes variants:

- ➔ **Central**
És la variant parlada a les comarques de Girona, Barcelona i Tarragona.
- ➔ **Nord-occidental**
És la variant parlada a les comarques de Lleida, a les Terres de l'Ebre i a la Franja Oriental d'Aragó.
- ➔ **Alguerès**
És la variant parlada a la ciutat de l'Alguer, a l'illa de Sardenya.

litzades també de manera habitual al cycle superior de l'educació primària. L'aprenentatge mitjançant els diferents itineraris del GALÍ no genera interferències amb el desenvolupament de la programació en els centres d'ensenyament, ja que els continguts seqüenciats treballen habilitats i conceptes que són d'adquisició preliminar per als alumnes regulars.

La major part de les activitats són autocorrectives i responen a la modalitat d'interacció caracteritzada per la successió Iniciació-Resposta-Avaluació: l'ordinador inicia, l'alumne respon, l'ordinador avalua, l'ordinador inicia de nou i així successivament. Només en les activitats d'expressió oral (fonètica i pronúncia) la resposta és oberta, en les quals l'alumnat s'autoavalua comparant les seves produccions orals a un determinats models preestablerts. Les activitats són autosuficients i repetitives, de tal manera que assegurin en l'alumne un efecte de millora lingüística i alliberen el professorat de les tasques més rutinàries.

El contingut està estructurat en sis blocs temàtics, amb una mitjana de més de 200 activitats en cadascun, organitzats en dos grups de paquets d'activitats, marcats amb colors diferents: color taronja, d'*iniciació*, i color verd, d'*aprofundiment*: Cada bloc, alhora, està dividit en diversos subgrups temàtics (equivalents a sessions d'aprenentatge) que van aplicant cada tema a situacions diverses, amb una mitjana de 20-25 activitats per sessió.

Les activitats alternen textos escrits amb imatges i fragments d'àudio i es resumeixen en els conceptes procedimentals o metodologies que segueixen:

- Assenyalar (la resposta correcta, formes lingüístiques, identificació de personatges i paràgrafs, etc).
- Associar (text i imatge, so i text, etc.).
- Completar (buits en un text, diàlegs amb paraules i frases; graelles, fitxes i requadres, informació, anuncis comercials, denúncies, esquemes, mots encreuats, sopes de lletres, etc.).
- Contestar (veritable/fals, resposta múltiple, preguntes tancades, etc.).
- Deduir (informacions a partir d'un text o fragment oral, regles lingüístiques en fragments escrits, etc.).
- Escollir la forma correcta (entre diferents alternatives o possibilitats, en llengua oral o escrita, etc.).
- Escoltar (explorar models, captar idees, identificar missatges, identificar registres lingüístics i tipologies de parlants, etc.).
- Escriure (paraules, frases, preguntes i respostes, formes lingüístiques; transformar i reescriure textos, etc.).

- Ordenar i comparar (paraules, paràgrafs i informacions, classificar columnes i formes, etc.).
- Parlar (pronunciar, repetir i produir paraules, frases, diàlegs, etc.).
- Reconèixer exponents lingüístics en diferents contextos i diferenciar sons o frases per l'entonació.
- Relacionar (columnes, textos, imatges, sons, etc.)
- Situar conceptes en un plànol o en gràfics.
- Transformar frases, formes lingüístiques i substituir paraules per sinònims o pronoms, etc.

El primer grup temàtic (*Com s'escriu? Com es pronuncia?*) introdueix els alumnes en el nostre alfabet i la nostra numeració, tant gràfica com fonètica. Està especialment plantejat per a iniciar els alumnes procedents de llengües d'alfabet no romànic (àrab, xinès, etc.) en la lectura i escriptura bàsiques de l'idioma.

Els quatre blocs següents, molt relacionats amb la vida quotidiana, han estat plantejats a partir de les llistes d'exponents lingüístics aplicats en educació⁵ i preveuen l'aprenentatge de la llengua en la major part de situacions de comunicació quotidiana de l'adolescència. Les activitats treballen les quatre habilitats bàsiques (comprensió oral i escrita, expressió oral i escrita), que han estat organitzades de manera cíclica dins de cada tema. Aquestes habilitats es troben creuades en la major part de les activitats; per exemple, en les activitats de fonètica i pronúncia l'alumne pot estar pronunciant una paraula al mateix temps que observa en pantalla la seva forma ortogràfica (ajut de lectura) i un grafisme que li permet comprendre'n el significat (ajut de comprensió).

El grup darrer (*Morfosintaxi*) s'ha destinat a consolidar aspectes de la llengua escrita mitjançant el repàs de nocions gramaticals bàsiques. Són activitats auto-correctives que l'alumne pot desenvolupar sense consultes gramaticals, aprenent intuïtivament per inducció. Les activitats del GALÍ no proposen a l'alumnat regles de descripció lingüística ni presenten el coneixement lingüístic mitjançant regles que descriguin les relacions gramaticals, sinó que incrementen el coneixement lingüístic a partir de casos o situacions, en els quals el coneixement deriva de l'exercitació lingüística en la resolució d'uns problemes, dilemes o respostes lingüístiques determinades que conformen un índex eficaç per al coneixement lingüístic. La major part de les activitats han estat contextualitzades comunicativament, la qual cosa permet indexar millor els exponents lingüístics treballats. Tot i que la correcció és automàtica, l'autoaprenent que no pugui arribar a reproduir amb correcció les expressions proposades pot consultar-ne la solució prement el botó d'ajuda. Les activitats de llengua escrita han estat pensades per afavorir les habilitats de redacció i d'expressió escrita contextualitzada en textos de diverses procedències i registres lingüístics per tal d'afavorir les tècniques de redacció de textos escrits.

Els temes i nivells s'han organitzat de manera que no sigui necessari resoldre'ls globalment per a obtenir un bon aprofitament. El programa funciona de manera tutorial i permet un autoaprenentatge individualitzat: d'una banda integra un sistema d'autodiagnòstic que determina el nivell de coneixement

5. BELART, Mercè; RANCÉ, Lluïsa. *Nivell llindar per a escolars de 8 a 14 anys*. Barcelona: Departament d'Educació, 1995.

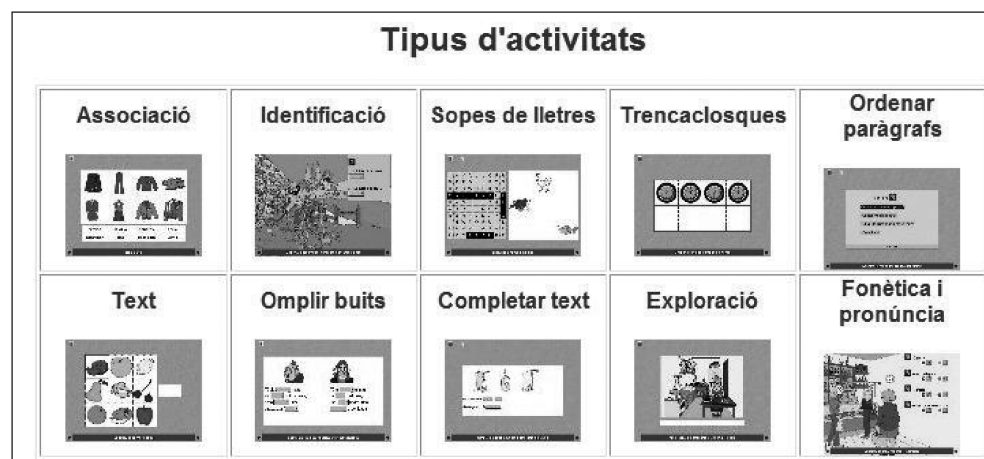
previ de l'alumne, i li ofereix itineraris individualitzats; d'altra banda, el programa enregistra els resultats de les activitats treballades en paràmetres de temps, quantitat i precisió per tal que el professorat de llengua pugui avaluar el procés d'aprenentatge. El test automàtic de diagnosi inicial permet programar itineraris d'aprenentatge diferents segons el nivell i les necessitats comunicatives de cada alumne, que pot resoldre les seves necessitats en llengua catalana mitjançant un itinerari individualitzat. D'aquesta manera es pot cobrir la diversitat lingüística al màxim, ja que els apartats es resolen només en el cas que l'alumne ho necessiti. El test de diagnosi ha exclòs el tema 6 (*morfosintaxi*) perquè es un tema específic de llengua escrita.

Els materials inclosos en el GALÍ s'estan adaptant a les diverses varietats dialectals del català i a la llengua occitana de l'Aran per tal de poder oferir un servei més eficient i acostat a l'alumnat usuari, ja que d'aquesta manera s'apropen al model de llengua que sentirà al seu entorn. En aquest moment es troben disponibles les versions nord-occidental i algueresa del català, a més de la versió del català central. Es troba en una fase primerenca de preparació una versió en aranès. En aquest sentit, cal recordar que el Departament d'Educació està potenciant la publicació de material didàctic en català nord-occidental (recordem, per exemple, la publicació del llibre *Accents*, de narracions breus per a alumnat nouvingut, que disposa d'una versió àudio en català central i en català nord-occidental) i en aranès com una forma inequívoca de valorització de la pròpia diversitat del català i, òbviament, de potenciació d'una de les llengües oficials de Catalunya: l'occitana. No cal dir que l'escassetesa de materials adaptats al català nord-occidental i a l'aranès és encara més accentuada en materials multimèdia que contenen aprenentatge de llengua oral.

L'educació, com a mitjà actualment més important de divulgació de coneixements lingüístics, hauria de familiaritzar els catalans amb la resta de dialectes no propis. Però també hauria de protegir i potenciar l'ensenyament en les diferents variants dialectals, com a vehicle de coneixement del propi territori. No parlem ara estrictament de la classe de llengua, sinó que aquest principi s'hauria d'estendre a les matèries de descripció geogràfica i social (potenciar el nom de les plantes o arbres autòctons és tan important com descobrir els monuments del poble o la ciutat on viu l'alumnat).

Caldria evitar un fenomen que és més corrent del que sembla: els alumnes que són conscients de la seva pròpia varietat dialectal però no s'hi senten iden-

Versions dialectals

tificats poden manifestar autoodi envers el seu dialecte i la submissió lingüística a la varietat dialectal prominent. Algunes investigacions han mostrat, per exemple, una actitud negativa entre els escolars nord-occidentals envers la seva pròpia variant dialectal, en paral·lel amb una actitud positiva en relació amb el català central. En el cas de l'ensenyament de la llengua, caldria donar les mateixes oportunitats a tots els parlants, per tal d'evitar la síndrome de la vergonya dialectal: aconseguir que els parlants no s'avergonyeixin de la seva manera de parlar. Si bé la primera edició del GALÍ ja havia evitat moltes peculiaritats lingüístiques del català central que tapaven excessivament la resta de variants dialectals (com per exemple el valor obert o tancat de vocals condicionat per l'ortografia: *aprèn, francès*, etc.), mancava encara la possibilitat d'integrar globalment l'alumnat immigrant en el dialecte català d'acollida. Cal tenir present també que amb la integració de l'aprenentatge dels alumnes d'incorporació tardana a la respectiva variant dialectal del català, en millorarem la integració geogràfica i social. De fet, és una incongruència pedagògica que l'alumnat estranger que s'integra en parlars diferents del central hagi d'aprendre a parlar amb uns materials elaborats en un dialecte que no és el que escolta al carrer.

Aquesta possibilitat ha comportat la revisió d'alguns prejudicis. Així, per exemple, es pot suposar que les paraules nouvingudes (els neologismes) poden ser integrades de manera idèntica per tots els dialectes, però no és ben bé així: en el GALÍ s'han acceptat neologismes d'ús corrent integrats en català nord-occidental però amb forma diferent del català central, com *qued(s)* nord-occidental equivalent a *vamba(es)* del central.

Normalitzar vol dir igualar les varietats dialectals en el seu ús. En una societat que s'ha acostumat a la diferència social, encara hi ha un cert rebuig cap a les formes dialectals diferents de la més prominent. La regulació de la llengua i l'activitat escolar que l'acompanya pot tenir dos efectes: o bé de reprimir certes característiques dels parlants o bé d'ennoblir-les. L'escola no hauria de col·laborar en la igualació lingüística, sinó frenar-la. Es tracta de trobar l'equilibri entre la necessitat d'uniformació del català i el dret de la diferència. Cal que tots els catalans ens reconeguem en les característiques que ens distingeixen i ens hi sentim còmodes. No es poden aplicar cegament els preceptes gramaticals ni d'estil. Cal protegir totes les variants dialectals: no tan sols les grans àrees habitualment treballades (valencià, balear, etc.) sinó les varietats que queden més tapades per la variant central de l'estàndard, com el nord-occidental. Com diu la gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans,⁶ podríem qualificar aquesta tendència com a unió dins de la diversitat.

Des del punt de vista de l'estudi cultural de l'idioma, les diverses versions del GALÍ són també útils a l'alumnat de secundària català per estudiar dialectologia, com ja es comença a fer en alguns centres d'ensenyament secundari. Pot ser una altra eina, a part de les ja utilitzades tradicionalment (textos, cançons, gravacions orals, etc.), que ajudi l'alumnat a completar la cultura sobre la seva llengua.

6. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Gramàtica de la llengua catalana*, 2002. <<http://www.iecat.net/institucio/seccions/Filologica/gramatica/default.asp>>